

УДК 347.6

DOI: 10.33098/2078-6670.2022.14.26.144-148

**РЕЖИМ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ.
ШЛЯХ ДО РОЗЛУЧЕННЯ ЧИ ЗБЕРЕЖЕННЯ
СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН? ЙОГО ПРАВОВІ НАСЛІДКИ**

Шевчук Любомир Васильович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління

ЗВО «Університет Короля Данила»

вул. Коновальця 35, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

e-mail: Lub1977@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8801-4516>

Мета. Стаття висвітлює таке поняття, як режим окремого проживання, його пріоритетні важелі, які своєю правовою нормою надають подружжю переваги в площині безпеки перед невідомістю завтрашнього дня, мінімізації конфліктних ситуацій у майбутньому, щодо майнових відносин, чи уникненню спірних питань які властиві сім'ї, так і наданню можливості належним чином переглянути цінності сімейного життя, переосмислення минулого, у потребності збереження подальших відносин, чим саме не травмувати дітей. **Методика.** Проаналізовано та узагальнено науково-теоретичний матеріал. В процесі дослідження було дотримано таких методів наукового пізнання, як порівняльний, системно-структурний. **Результати.** В процесі проведеного дослідження, проаналізовано очевидність режиму окремого проживання, його доцільність та характерну правову роль майнових відносин для подружжя в цілому, а також, отримання можливості щодо перегляду збереження подальших шлюбних відносин чоловіка і жінки чи навпаки розірвання шлюбних відносин, як таких, які не мають підстав для подальшого розвитку. **Наукова новизна.** Проводячи паралель із правовим полем західного світу, доцільно вказати на те, що дійсно режим окремого проживання для нашої держави є досить актуальною сторінкою і в широкому змісті практично не застосованою. В цьому контексті можна окреслити мабуть головну рису, яка властива для нашої пересічної сім'ї, гарячкуючи розірвати по скоріше відносини, щоб не бачити один одного, при цьому відкидаючи будь-який подальший кінцевий результат.

Практична значимість. Щодо результатів дослідження, висновків, то можна сказати, що вони дійсно можуть бути застосовані чи взяті до уваги в правозастосовній практиці, консультаційній, в сфері судового так і досудового розгляду.

Ключові слова: режим окремого проживання, майнові відносини, подружжя.

Liubomyr Shevchuk,

PhD in Law Science, Associate Professor of the Department of Law and Public Administration

King Danylo University,

35 Konovaltsja str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

e-mail: Lub1977@ukr.net

**MODE OF SEPARATE RESIDENCE. THE PATH TO DIVORCE OR
PRESERVATION FAMILY RELATIONS? ITS LEGAL CONSEQUENCES**

Purpose. The article highlights such a concept as the regime of separate residence, its priority levers, which, by their legal norm, provide spouses with advantages in terms of safety in the face of the unknown of tomorrow, minimization of conflict situations in the future, regarding property relations, or avoiding controversial issues inherent in the family, so and providing an opportunity to properly review the values of family life, reinterpretation of the past, the need to preserve future relationships, how not to traumatize children who, as you know, do not want to understand why parents do not live together. **Method.** The scientific and theoretical material is analyzed and summarized. In the process of research, such methods of scientific knowledge as comparative, systemic and structural were observed. **Results.** В процесі проведеного дослідження, проаналізовано очевидність режиму окремого проживання, його доцільність та характерну правову роль майнових відносин для подружжя в цілому, а також, отримання можливості щодо перегляду збереження подальших шлюбних відносин чоловіка і жінки чи навпаки розірвання шлюбних відносин, як таких, які не мають підстав для подальшого розвитку. **Scientific novelty.** Drawing a parallel with the legal field of the Western

world, it is expedient to point out that the regime of separate residence for our country is a very relevant page and far from being practically applied. In this context, one can outline perhaps the main feature that is characteristic of our average family, eager to break off the relationship rather than see each other, at the same time rejecting any further end result. **Practical significance.** Regarding the research results and conclusions, we can say that they can really be applied or taken into account in law enforcement practice, in the field of judicial and pre-trial proceedings.

Key words. Separate residence regime, property relations, spouses.

Постановка проблеми. Беручи до уваги норми чинного законодавства, мабуть доречно буде наголосити на тому, що інститут шлюбу будується на засадах рівності дружини та чоловіка, їх взаєморозуміння та поваги один до одного. І власне порушення цих сімейних закономірностей, а також певних основоположних принципів, стають причиною тих кризових ситуацій, які як не прикро, але в більшості випадків призводять, як правило до розриву шлюбних відносин. З огляду на переймання практичного досвіду наших західних сусідів, закономірним буде, якщо наші сім'ї переймуть усвідомлення того, що власне даний режим окремого проживання є тим альтернативним механізмом, завдяки якому подружжя може не тільки зважено підійти до збереження сім'ї, але й забезпечити свої майнові надбання, які ними були здійснені за час окремого проживання.

Нам доволі часто доводиться чути, що проживаючи окремо один від одного в зареєстрованому шлюбі певний період часу, чоловік і жінка мали можливість придбати майно, яке з незрозумілих причин для них при розлученні мало статус спільно нажитого. Ось тут нажалі виходить назовні той підводний камінь, який через необізнаність подружжя, через небажання жодним чином йти на поступки, без встановлення сепарації, створює реально болісну картину для чоловіка та жінки. Адже, відповідно до ст.120 ч.2 Сімейного кодексу України, майно, набуте в майбутньому дружиною та чоловіком, не вважатиметься набути у шлюбі. А тому, проблематика дійсно є значуща, і сьогодення кричуще вимагає популяризації даного режиму. Для наших сімей неабияк потрібно навчитися заздалегідь належним чином аналізувати свої подальші кроки і прагматично витримати процедуру встановлення режиму окремого проживання, і цим самим забезпечити свій завтрашній день від тих болісних втрат, що лягають тягарем на шлюбні відносини. А також немало важно завжди пам'ятати про дітей, які стають заручниками подружніх сварок та непорозумінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для нашої держави сьогодення неабияк вимагає популяризації такого практичного та дієвого правочину, як режим окремого проживання. Даний інститут в українській науковій літературі тільки зростає. Ця проблематика прослідковується в працях ряду науковців, зокрема таких, як Ариванюк Т. О., Дзера О. В., Жилінкова І. В., Іоффе О. С., Калітенко О. М., Коссак В. М., Кузнецова Н. С., і інших науковців.

Постановка завдання. Враховуючи наявність тенденції в зростаючій кількості наукових праць, щодо практичного застосування режиму окремого проживання, можна дійсно сміливо, наголосити на актуальності, популяризації даного інституту в правовому полі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інститут режиму окремого проживання для нашої держави є відносно новим, чи таким, який потребує кардинально нового ознайомлення, вивчення чи щось в цьому роді. Адже вже близько двадцяти років в правовому полі України, зокрема Сімейним кодексом, ст.119 закріплений механізм права подружжя, щодо звернення до суду для того, щоб встановити режим окремого проживання, якщо немає можливості чи відсутнє бажання й надалі проживати спільною сім'єю. І власне законодавець даною нормою акцентує увагу на мету даного режиму. А саме, на наданні

чоловікові та дружині певного додаткового періоду часу для самостійного, належного обдумання, переосмислення тих чи інших сімейних цінностей, чи дійсно є потреба в збереженні шлюбу і навпаки. Тобто мова йде про пріоритетний механізм для зміцнення та збереження шлюбу і цим самим відкинути бажання розлучатись[1].

Та вочевидь, для громадян України даний режим є доволі ще не прижитим, та не популярним. Мабуть, це скоріш пов'язано з недостатньою обізнаністю поставленої мети даного режиму, а також підставах його встановлення і звичайно наслідках, які передбачає інститут окремого проживання.

А якщо підійти з іншої сторони, яка власне є найвідомішою та найпоширенішою в своїй простоті? А саме, для чого йти до суду, звертатись із заявами, щось вигадувати, затрачати час на заключення режиму окремого проживання, якщо можна зразу розлучитись і цим самим не робити одне одному форс-мажорні обставини. Більше того, сімейним законодавством не встановлено заборону на повторний шлюб між тими самими особами.

Не маловажною в практиці подружжя вирує думка, і про майновий факт. Зокрема, якщо подружжя проживає окремо, навіть будучи в шлюбі, то дане майно набуто ними під час такого проживання буде вважатись тільки їхнім. Та через цю свою необдуманість та необізнаність, в подальшому і виникають доволі суперечливі казуси в житті подружжя, підводні каміння свого небажання конструктивно зважити всі «за» і «проти». А щоб в подальшому не траплялись подібного роду зазвичай закономірні, але в край непотрібні ситуації для пересічного українця, законодавець з введенням в дію Сімейного кодексу України узаконив режим окремого проживання, або іншими словами «сепарацію».

Взагалі, для України інститут сепарації до 2000 року відомим не був [2]. Даний термін в правове поле України вперше зайшов у 2000 році, а точніше після ратифікації Угоди між Україною та Турецькою Республікою «Про правову допомогу та співробітництво в цивільних справах» [3].

У процесі становлення в Україні правової системи та громадянського суспільства, особливого значення набуває правове регулювання майнових відносин подружжя [4]. А як ми вже знаємо, все що пов'язано з матеріальним надбанням, іншими словами майновими статками, потребує від чоловіка та дружини певної необхідної обдуманості їх подальшої збереженості на фоні негативних змін у відносинах, особливо молодих сімей. Доволі болючим для сьогодення є дійсно питання досить невеликих матеріальних статків ніж це необхідно для нормального життя та розвитку родини, що може стати підставою для знецінення інституту шлюбу, особливо серед молоді [5]. До цього болючого питання можна віднести також ряд інших чинників, які вносять негативний відгомін для інституту сім'ї, а саме збільшення кількості осіб, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, не реєструючи шлюб, піднесення ролі матеріального забезпечення серед інших сімейних цінностей [5]. Але навіть попри таку здається плакучу тенденцію сьогодення в житті українського подружжя, сім'я, як один з основних соціальних інститутів продовжує грати виняткову роль в житті суспільства та його стабілізації [6].

Суттєвим кроком нормалізації відносин сім'ї значною мірою може відігравати режим окремого проживання. Даний механізм збереження сім'ї породжує досить серйозні правові наслідки. А тому, враховуючи їх настання, особам, які дійсно наважилися для його встановлення, потрібно заздалегідь обґрунтувати наявність причин, які спонукали до цього. Виходячи з судової практики, до причин які можна вважати поважними є зрада одного з подружжя, зловживання спиртними напоями, наркоманія, загроза життю одного з подружжя або дітей, а також відсутність участі щодо утримання матеріальному. Доречі,

важливим чинником є прихильність одного з подружжя до релігійної секти. Більше того, як показує нам практика, ці причини повинні бути належним чином доказані в суді.

Адже, на фоні подібних звернень є доволі багато маніпуляцій, які мають майновий характер (прикривати даним режимом майно, яке в силу обставин належить до спільно сумісного майна).

Що ж до самих наслідків режиму, то тут Сімейний кодекс акцентує увагу на ст.120. Основним домінуючим фактором є продовження прав та обов'язків подружжя, які дружина та чоловік мали до його встановлення, та обов'язків, які встановлені шлюбним договором укладений подружжям.

В частині другій згаданої статті, майно набуто в майбутньому дружиною та чоловіком не вважатиметься набути у шлюбі. Тобто, можемо простежити статус приватної власності набутого майна, яке в силу даного режиму не може підпадати під спільну сумісну власність.

Законодавець також відвів окрему роль дитині, яка народжена в режимі окремого проживання. Дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не вважатиметься такою, що походить від її чоловіка [7].

Отже, підсумовуючи вище викладене, та беручи до уваги можливості режиму окремого проживання, дійсно можемо сказати що він є дієвим механізмом, який покликаний зберегти шлюб зі всіма його надбаннями, забезпечити при цьому віднеобдуманості та гарячкватості кроків молодих сімей, які зазвичай за відсутності життєвого досвіду при першому випробуванні долі спішають до розірвання шлюбу. А особливу роль в сепарації відіграють сім'ї з дітьми. Бо власне діти можуть вплинути на більш виваженіші та об'єктивніші рішення для подальшого збереження подружніх відносин.

Список використаних джерел

1. Цимбалюк В.І. Актуальні питання правового регулювання режиму окремого проживання подружжя в сімейному законодавстві України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-2(1). С. 164-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_10-2%281%29_47
2. Ромовська З. В. Українське сімейне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Правова єдність, 2009. 500 с.
3. Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б. Формальна сепарація як умова розірвання шлюбу у законодавстві держав-учасниць Європейського Союзу (Данія, Ірландія та Італія). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. № 4. С. 20-24.
4. Мельник О. О. Актуальні проблеми правового режиму спільно нажитого майна подружжя. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 667-670. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20126>
5. Юніан М.П. Режим окремого проживання подружжя та його правові наслідки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 123-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2016_4_18
6. Ершова Н. М. Вопросы семьи в гражданском праве. М.: Юридическая литература, 1977. 175 с.

7. Сімейний кодекс України від 26.12.2002 № 407-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

References

1. Tsymbalyuk, V.I. (2014). Aktualni pytannia pravovoho rehuliuвання rezhymu okremoho prozhyvannia podruzzhzia v simeinomu zakonodavstvi Ukrainy [Actual issues of legal regulation of the regime of separate residence of spouses in the family legislation of Ukraine] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seria: Yurysprudentsiia, 10-2(1), 164-166. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_10-2%281%29__47 (in Ukrainian)
2. Romovska, Z. V. (2009). *Ukrainske simeine pravo* [Ukrainian family law]. K.: Legal Unity. (in Ukrainian)
3. Verba-Sydor, O.B., Vorobel, U.B. (2019). Formalna separatsiia yak umova rozirvannia shliubu u zakonodavstvi derzhav-uchasnyts Yevropeiskoho Soiuzu (Dania, Irlandiia ta Italiia) [Formal separation as a condition for dissolution of marriage in the legislation of the member states of the European Union (Denmark, Ireland and Italy)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 4, 20-24. (in Ukrainian)
4. Melnyk, O.O. (2022). Aktualni problemy pravovoho rezhymu spilno nazhytoho maina podruzzhzia [Current issues of the legal regime of jointly acquired property of spouses]. *Yevropeyskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv KhKhI stolittia» (do 25-richchia Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» ta 175-richchia Odeskoi shkoly prava): u 2 t.: materialy Mizhnar.nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 17 chervnia 2022 r.). (Vol. 2). Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 667-670. Available at: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20126> (in Ukrainian)*
5. Yunian, M.P. (2016). Rezhym okremoho prozhyvannia podruzzhzia ta yoho pravovi naslidky [The mode of separate residence of spouses and its main consequences]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, 4, 123-128. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2016_4_18 (in Ukrainian)
6. Ershova, N.M. (1977). *Voprosy semi v grazhdanskom prave* [Questions of family in civil law]. M.: Legal literature. (in Russian)
7. Family Code of Ukraine (2002, December 26) N. 407-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (in Ukrainian)

Стаття: надійшла до редакції 12.10.2022
прийнята до друку 09.11.2022
The article: is received 12.10.2022
is accepted 09.11.2022

Бібліографія: Шевчук Л. В. Режим окремого проживання. Шлях до розлучення чи збереження сімейних відносин? Його правові наслідки. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2022. Вип. 14 (26). С. 144-148. DOI: 10.33098/2078-6670.2022.14.26.154-158.

